

Birkenes
kommune

Veileder

Forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme

Fra bekymring til handling

sammen skaper vi

rettmiljø for alle

DET HVILER ET ANSVAR
PÅ HVER ENKELT AV OSS
I FOREBYGGINGEN AV
RADIKALISERING OG
VOLDELIG EKSTREMISME

STATSMINISTER ERNA SOLBERG

INNLEDNING

Regjeringen ønsker en bred innsats for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. Det kan være ulike grunner til at personer radikaliseres og er villige til å ty til vold for sine synspunkter. Det er nødvendig med tidlig innsats fra en rekke aktører for å øke mulighetene til å lykkes i det forebyggende arbeidet.

I politirådsavtalen mellom Agder politidistrikt og Birkenes kommune, er det vedtatt felles prioritering av innsatsområder der i blant fokus på radikaliserings. Som et ledd i dette, er det blitt opprettet en arbeidsgruppe, som har utarbeidet lokal veileder for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Arbeidsgruppen har tatt utgangspunkt i veilederen til Kristiansand kommune.

Arbeidsgruppen har bestått av representanter fra: Birkenes lensmannskontor, Birkenes læringscenter, helsestasjonen (flyktningsesykepleier), psykisk helse, SANA asylmottak, Folkehøgskolen Sørlandet, SLT-kordinator.

FRA BEKYMRING TIL HANDLING

Veilederen beskriver en handlingsløype fra bekymring til handling. Den inneholder kunnskap om bekymringstegn, om risiko- og motivasjonsfaktorer, om hva man gjør når bekymringen oppstår og hvilke tiltak som kan settes inn. Veilederen skal være et verktøy for å forebygge all form for voldelig ekstremisme, det være seg både politisk og/eller religiøs motivert ekstremisme, og er rettet inn mot både barn, unge og voksne.

I første omgang er veilederen rettet mot ansatte i førstelinjetjenesten som skole, barnehage, fritidsklubber, barnevern, helse, NAV m.m. Men den er også rettet mot sivilsamfunnet for øvrig. Det kan være foresatte, øvrig familiemedlemmer, venner, naboer, kollegaer og/eller noen i foreninger, menigheten eller fritidsarenaen som er bekymret over økende grad av radikaliserings hos en ungdom/voksen.

OM FOREBYGGING OG TIDLIG INNSATS

Det er viktig å bygge arbeidet med å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme på de samme grunnprinsipper som generell forebygging av kriminalitet. En inkluderende by/bygd der alle har mulighet for deltakelse ut fra sine egne ressurser og interesser vil virke forebyggende både på sosial utstøting, marginalisering og kriminalitet.

Birkenes kommune har fokus på tidlig innsats. Innsatsen må settes inn så tidlig som mulig om vi skal lykkes i å forebygge en uheldig utvikling som kan ende med kriminalitet. Barn, unge og voksne som opplever å bli sett hørt og møtt hver dag i et inkluderende miljø der de opplever tilhørighet og egenverdi vil stå godt rustet i møte med ulike utfordringer i livsløpet. På denne måten forebygger vi utenforskap og marginalisering, og bidrar i stedet til integrering, tilhørighet og trivsel i lokalsamfunnet.

Tidlig innsats krever kunnskap om risikofaktorer og kunnskap om tegn på radikaliserings. Ved å gripe inn tidlig i en radikaliseringsprosess vil man kunne øke sannsynligheten for å lykkes og snu en uheldig utvikling. Det er viktig at det forebyggende arbeidet gjøres på en måte som ikke bidrar til stigmatisering og generalisering på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion eller sosioøkonomisk status. Radikaliserings er en uforutsigbar og dynamisk prosess hvor mange faktorer spiller sammen.

KUNNSKAP OM RADIKALISERING OG VOLDELIG EKSTREMISME

Radikaliseringstunellen

Radikaliseringprosesser blir ofte beskrevet som det å gå inn i en tunnel. Inngangen til tunnelen er starten på radikaliseringsprosessen. De som kommer ut i den andre enden av tunnelen er det vi kaller "ferdigradikaliserte".

Det er mange ulike årsaker til at en person går inn i tunnelen, beveger seg videre inn i den, eller velger å gå tilbake til samfunnet igjen. Ofte kan det være et samspill mellom flere eller alle årsakene på en gang. Noen søker sosialt fellesskap og tilhørighet. Da er ofte selve ideologien mindre viktig, denne kommer mer på plass etterhvert. Andre har opplevd en skjellsettende opplevelse, for eksempel et overfall eller en livskrise. Disse utvikler en ny oppfatning av verden og fiendebilder etter opplevelsene. De som allerede er blitt overbevist ideologisk kan møte en mentor, eller en såkalt radikalisator inne i tunnelen. Denne påvirker og inspirerer dem. Da kan grensene for å bruke vold skyves i løpet av kort tid, og veien fra tanker til handling kan gå raskt (PST)

I radikaliseringstunellen vil et individ bli eksponert for et snevert og ensidig syn på verden. De som er i radikaliseringstunellen kan støtte bruk av vold, oppfordre andre til å begå vold, eller i ytterste konsekvens utøve volden selv. Noen personer går bare så vidt inn i tunnelen for så å gå ut igjen. Noen går et stykke og blir der inne i årevis, eller kanskje hele livet. Hvor raskt en person beveger seg gjennom radikaliseringstunellen, kan variere. De som ikke har blitt voldsutøvere, men som forblir i tunnelen med et ekstremistisk tankesett, kan fortsatt utgjøre en potensiell fare. Det kan være tilfeldigheter som kan drive dem lenger i radikaliseringprosessen og til voldshandlinger.

Målsetningen med denne veilederen er å forhindre at personer går inn i radikaliseringstunellen. Dersom de allerede befinner seg inne i denne tunnelen må vi handle på en slik måte som gjør at den enkelte klarer å snu i tunnelen.

Definisjon av sentrale begreper

Voldelig ekstremisme

Med voldelig ekstremisme menes personer og organisasjoner som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål. Den voldelige ekstremismen kan være relatert til høyreekstremisme, venstreekstremisme, ekstrem islamisme m.m.

Radikalisering

Radikalisering er en prosess som under gitte forutsetninger kan føre til at en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske og religiøse mål. Prosessen kan være svært kompleks med mange faktorer som spiller inn eller en mer enkel prosess hvor noen få faktorer blir avgjørende.

Avradikalisering

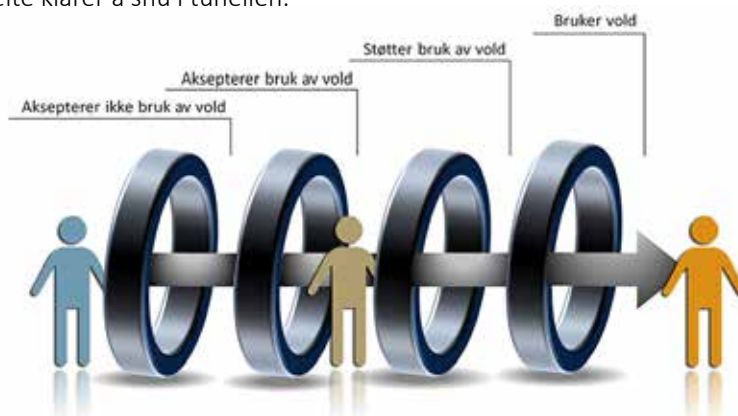
Avradikalisering er en prosess som under gitte forutsetninger kan føre til at en person i mindre grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske og religiøse mål.

Hatkriminalitet

Voldelig ekstremisme er hatkriminalitet. Hatkriminaliteten kan også omfatte trusler, skadeverk m.m. Oslo politidistrikt har utgitt en rapport om hatkriminalitet i 2013. Hendelsen i regjeringsskvartalet 22.07.2011 og drapet på Benjamin Hermansen på Holmlia i 2001 er de mest alvorlige hatkriminalitetsakene i Oslo i nyere tid.

Nettekstremisme

Radikalisering og voldelig ekstremisme på internett. Nettekstremismen består i å fremme ekstreme ideologier og ytringer på internett, som kan rammes av straffeloven § 185 om diskriminerende og hatefulle ytringer.

STARTEN PÅ EN
RADIKALISERINGSPROSESS
ER IKKE ET DIREKTE
PST ANLIGGENDE,
MEN FØRST OG FREMST ET
SAMFUNNSANSVAR

ASSISTERENDE PST-SJEF ROGER BERG

RADIKALISERTE PERSONER KAN FINNES I ALLE KOMMUNER

JONSRÅDGIVER MARTIN BERNSEN I PST

MULIGE BEKYMRINGSTEGN

Her er noen tips til mulige bekymringstegn eller signaler. Listen er ikke ufullende. Enkelte av de oppsatte bekymringstegnene trenger ikke å være et uttrykk for radikalisering dersom de vurderes isolert sett. Det er viktig å vurdere bekymringstegnene samlet og ut fra individets totalsituasjon. Ofte er det summen av flere bekymringstegn som danner grunnlag for bekymring.

Bekymringstegn

Uttalelser/ytringer

- Intoleranse for andres synspunkter
- Fiendebilder - vi og dem
- Konspirasjonsteorier
- Hatretorikk
- Sympati for absolutte løsninger som avskaffelse av demokrati
- Legitimerer vold
- Trusler om vold for å nå politiske mål

Interesser/utseende/ symbolbruk

- Appellerer til og søker etter ekstremistisk materiale på nett
- Endrer utseende, klesdrakt m.m.
- Benytter symboler knyttet til ekstremistiske idealer og organisasjoner
- Slutter på skolen, med fritidsaktiviteter m.m.

Aktiviteter

- Opptatt av ekstremisme på internett og sosiale medier
- Deltar på demonstrasjoner og voldelige sammenstøt med andre grupper
- Bruker trusler og vold som følge av ekstremisme
- Hatkriminalitet
- Reisevirksomhet som kan føre til økt radikalisering og kontakt med ekstremister

Venner og sosiale nettverk

- Endrer nettverk og omgangskrets
- Omgås med personer og grupper som er kjent for ekstremisme
- Omgås i grupper der det utøves trusler vold og/eller annen kriminell virksomhet
- Medlem i ekstremistiske grupper, nettverk og organisasjoner

GENERELLE RISIKOFAKTORER

Mange av de samme risikofaktorene som man finner knyttet til rus, kriminalitet og senere marginalisering kan gjøre seg gjeldene i radikaliseringsfeltet. Det er viktig å ta bekymringstegnene, som vist på forrige side, på alvor, selv om den enkelte ikke har noen av de nevnte risikofaktorene knyttet til seg. Nedenfor finner du mulige risikofaktorer

Risikofaktorer

Personlige faktorer	<ul style="list-style-type: none"> • Marginalisert/diskriminert • Mangler tilhørighet/søker tilhørighet • Skolerelaterte problemer • Psykiske problemer • Mangler kunnskap	<ul style="list-style-type: none"> • Traumatiske opplevelser • Søkende etter svar • Individuell sårbarhet • Betrakter seg selv som offer • Mangler selvkontroll/ impulsiv
Familiemessige faktorer	<ul style="list-style-type: none"> • Påvirkning av transnasjonalt familieliv og nettverk • Dårlig samspill i familien • Foreldre som sliter i foreldrerollen • Sosiale problemer i familien • Psykiske problemer i familien	<ul style="list-style-type: none"> • Rusmisbruk • Fattigdom eller arbeidsledighet • Vold eller annen omsorgsvikt • Ekstreme sympatier hos venner, familie eller slekt
Sosiale faktorer	<ul style="list-style-type: none"> • Lav sosial status • Mangler tilhørighet/søker tilhørighet • Marginalisert ungdom • Opplevd diskriminering • Negativ påvirkning av venner	<ul style="list-style-type: none"> • Liten/ingen deltakelse i sosiale felleskap • Arbeidsledig • Livsstil som omfatter kriminalitet • Utrygt lokalområde
Motivasjonsfaktorer	<ul style="list-style-type: none"> • Behov for felleskap • Anerkjennelse • Spenning • Beskyttelse	<ul style="list-style-type: none"> • Ekstremistiske forbilder • Føler at ens religion, kultur, land, nasjon m.m. er under angrep
Ideologiske og kulturelle faktorer	<ul style="list-style-type: none"> • Politisk debatt - kulturell identitet • Misnøye med sosial og økonomisk urettferdighet • Legitimering og rettferdiggjøring av vold for å nå mål	<ul style="list-style-type: none"> • Sympati for absolutte løsninger som avskaffelse av demokrati • Konspirasjonsteorier • Polariserende fiendebilder

DET ER MANGE OG
SAMMENSATTE GRUNNER
TIL AT UNGE MENNESKER
KOMMER INN I EN PROSESS
HVOR DE GRADVIS
NÆRMER SEG VOLDELIG
EKSTREMISME, MEN OFTE
HENGER DET SAMMEN
MED PSYKISK SÅRBARHET,
IDENTITETSKONFLIKT OG
KONSPIRASJONSTEORIER

ASSISTERENDE PST-SJEF ROGER BERG

HVA GJØR JEG VED BEKYMRING?

Privatperson

Er du privatperson og er bekymret for økende grad av radikaliserings hos en venn, en nabo, en kollega, et barn, en forelder, øvrig familie-medlem, noen i din forening, menighet eller i fritidsarenaen kan du gjøre følgende:

1 Ta bekymringen på alvor

Gjør klart for deg selv hva du er urolig for og tenk gjennom hva du trenger for å redusere din egen uro. Ta ansvar for din bekymring.

2 Rådfør deg med fagfolk

Rådfør deg med politi/Alarmtelefonen, eller andre fagfolk, ved fortsatt bekymring. Du kan også velge å være anonym.

Alarmtelefon for barn og unge **116111**
(Tjenesten er gratis og døgnbemannet)

Politiet **02800**

PST (Politiets sikkerhetstjeneste)..... **02800**
(Be om å bli satt over til PST)

Ansatt i førstelinjetjenesten

Er du ansatt ved en skole, barnevern, NAV, helsestasjon, barnehage, fritidsklubb, eller på annen måte arbeider med barn, unge eller voksne som du er bekymret for, kan du følge handlingsløypen på neste side:

Når du har drøftet bekymringen med kollegaer og din leder må dere vurdere om andre etater skal ha bekymringsmelding eller om andre etater skal kontaktes for samarbeid. Bekymringen følges om nødvendig opp med en bekymringssamtale (v/politiet) og en avklaring før det eventuelt settes inn relevante, forebyggende tiltak.

Informasjons- og taushetsplikt, samtykke og plikt til å avverge lovbrudd

Dersom du er offentlig ansatt, gjelder det samme lovverk vedrørende samarbeid, som i alle andre saker hvor flere samarbeidspartnere er involvert. Den enkelte tjenestes lovverk må tas hensyn til ved deling og lagring informasjon. Regler for sensitive personopplysninger kan være relevante. En persons politiske og/eller religiøse oppfatning er å anse som en sensitiv personopplysning, jf. Personopplysningsloven § 2. Et samarbeid bør bygge på anonymisering eller et samtykke. Vi minner for øvrig om plikten til å avverge alvorlige lovbrudd som går foran lovgivningen om taushetsplikt (se Avvergelsesplikten, strl. §196).

Dersom du er privatperson, er du ikke bunden av samme regelverk i forhold til taushetsplikt og innhenting av samtykke.

Avvergelsesplikten (strl. § 196)

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater å anmelde til politiet eller på annen måte å søke å avverge en straffbar handling eller følgene av den, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen vil bli eller er begått. Avvergelsesplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.

Trinn	Handling	Ansvarlig
1	<p>Ta bekymringen på alvor</p> <p>Gjør klart for deg selv hva du er urolig for og tenk gjennom hva du trenger for å redusere din egen uro. Søk etter kunnskap om temaet og drøft gjerne med kollega, eventuelt rådfør deg med politi/barnevern. Ta ansvar for din bekymring.</p>	Den ansatte
2	<p>Gå i dialog med den det gjelder (eventuelt foreldre)</p> <p>Når du synes at du har funnet en god måte å nærme deg problemet på, tar du opp din uro basert på bekymringstegn som vist over.</p>	Den ansatte
3	<p>Drøft bekymringen</p> <p>Ta opp bekymringen med ledelsen.</p>	Den ansatte, enheten, ledelsen
4	<p>Drøft bekymringen i tverrfaglige grupper</p> <p>– som kjernegrupper, ansvarsgrupper m.m</p>	Den ansatte
5	<p>Bekymringssamtale</p> <p>Hvis flere instanser er bekymret for radikalisering, hatkriminalitet og ekstremisme kan politiet følge opp med en bekymringssamtale med den unge, deres foresatte eller voksne. Alvorlige bekymringer meldes videre til PST av lokalt politi.</p>	Politi/Barnevern, foresatte
6	<p>Tiltak og oppfølging av den enkelte</p> <p>Tverrfaglig samarbeid igangsettes. Finn ut hvem som koordinerer arbeidet. Utarbeid en helhetlig plan i samarbeid med den enkelte. Viktige tiltak: Skole/jobb, bolig, økonomi, fritid, nettverk, sosial deltakelse osv.</p>	Aktører på tvers av sektorer, tillitspersoner, foresatte
7	<p>Meld bekymring til PST</p> <p>Ved fortsatt bekymring meldes saken til PST av det lokale politiet hvis ikke dette er gjort tidligere. Du kan også selv melde inn til PST ved alvorlig bekymring.</p>	Politi/PST/Ansatt
8	<p>Ved rekruttering til kamphandlinger</p> <p>Ved informasjon om personer som har deltatt eller skal delta i væpnede kamphandlinger drøftes informasjonen med ledelsen. Vurder om varslingsplikten til politiet gjelder. Jf. Avvergelsesplikten § 196 i straffeloven.</p>	Ansatte/Ledelsen Politiet/PST

MULIGE TILTAK

Det kan benyttes en rekke metoder, tiltak og tjenester innenfor ulike sektorer og på tvers av forvaltningssystemer i arbeidet med å forebygge kriminalitet som også kan anvendes for å forhindre en negativ utvikling hos den radikaliserte. Her nevnes noen av de tiltakene som kan settes i gang for å snu en negativ utvikling:

Kjernegrupper for elever i videregående og ungdomsskole

En tverrfaglig sammensatt gruppe med skole, helse-søster, barnevern (evt.NAV),politi og SLT-koordinator. Her kan bekymringer for kriminalitet og bekymring for radikaliserings meldes inn og det settes automatisk i gang tiltak.

Bekymringsamtale

«Bekymringsamtalen» er et dialogbasert verktøy som politiet primært bruker overfor unge og deres fore-satte– men kan også benyttes overfor voksne. Det er et verktøy som brukes for å avdekke uønsket/kriminell ad-ferd som kan føre til utvikling av en kriminell løpebane.

Megling og forsoning

Konflikter og overgrep kan følges opp gjennom megling i skolemegling, konfliktråd og/eller oppfølgingsteam i forsøket på å oppnå og forsoning mellom partene.

Exit, mentor og avradikaliseringsprogrammer

Politidirektoratet arbeider med å utvikle exit- strate-gier i henhold til den nasjonale handlingsplanen for radikaliserings og voldelig ekstremisme til bruk for alle kommuner.

Dialog som metode

Dialog er en sentral metode for å forebygge radikali-sering. Dialog på tvers av tro og livssyn og mellom det offentlige og det frivillige er viktig i et forebyggende perspektiv.

Ansvarsgruppe/Individuell plan

For personer med sammensatte behov fra ulike kom-munale tjenester kan en ansvarsgruppe etableres. Her kan individuell plan være et mulig verktøy.

OT/NAV

Ungdommer som i har droppet ut av videregående skole eller er i ferd med dette har rettigheter hos den fylkeskommunale oppfølgingstjeneste (OT) og hos NAV.

Tett oppfølging

Kommunens lokale tjenester følger opp ungdommer og voksne med rus, psykiske og sosiale utfordringer og kan gi tett oppfølging til den enkelte over tid.

Ulike aktivitet- og støttegrupper

Det finnes ulike aktivitet- og støttegrupper for utsatte barn og unge i regi av kommunen.

HER KAN DU FÅ RÅD OG VEILEDNING

Birkenes lensmannskontor	372 78950
SLT-koordinator i Birkenes kommune	372 81500 / 48 00 68 50 (Mobil)
Barneverntjenesten	380 75930
Alarmtelefonen	116 111
Politiet i Agder.....	02800
PST (Politiets sikkerhetstjeneste).....	02800 (Be om å bli satt over til PST)

Den nasjonale handlingsplanen mot radikalisering og voldelig ekstremisme

https://www.regjeringen.no/contentassets/6d84d5d6c6df47b38f5e2b989347fc49/handlingsplan-mot-radikalisering-og-voldelig-ekstremisme_2014.pdf

---

www.radikalisering.no

Nettsiden er for deg som ønsker hjelp, råd eller kunnskap om radikalisering og voldelig ekstremisme:

<http://www.regjeringen.no/nb/sub/radikalisering/forside.html?id=663759>

Tilgjengelige, tøffe og trygge? Forebygging av kriminalitet på internett | Rapport

http://www.uteseksjonen.no/saltorapport_net
<http://www.salto.oslo.kommune.no>

Alvorlige hendelser i utdanningsinstitusjoner | Veileder

Utdanningsdirektoratet og Politidirektoratet ga høsten 2013 ut veilederen Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner. Veiledning i beredskapsplanlegging. I veilederen defineres en alvorlig hendelse som en tilsiktet hendelse der våpen eller annen form for vold brukes eller trues med å tas i bruk. Du finner veilederen her:

http://www.udir.no/Upload/Laringsmiljo/Beredskap/UDIR_Veileder%20Alvorlige%20skolehend_web.pdf

---

Det kan skje igjen | Rapport

Rapporten kommer med forslag til hvordan skolen systematisk og helhetlig kan arbeide mot rasisme, antisemittisme og diskriminering på bakgrunn av elevens etniske, religiøse eller kulturelle tilhørighet. En arbeidsgruppe nedsatt av Kunnskapsdepartementet la fram rapporten i 2011. Du finner rapporten her:

http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Eidsvagtvalget/Eidsvag_rapport_Det_kan_skje_igjen.pdf

Birkenes kommune

Postboks 115, 4795 Birkeland

Telefon 37 28 15 00

www.birkenes.kommune.no